

Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i brottsbalken. Lagändringarna innebär att ett nytt brott införs i brottsbalken, olovlig identitetsanvändning. Dessutom föreslås att brottet olaga förföljelse ska omfatta gärningar som utgör olovlig identitetsanvändning.

Ändringarna syftar till att motverka missbruk av identitetsuppgifter och ge skydd mot den integritetskränkning det innebär att få dessa uppgifter utnyttjade.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2016.

Behandlade förslag

Proposition 2015/16:150 Straffrättsligt skydd mot olovlig
identitetsanvändning.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	8
Propositionen	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:150.

Stockholm den 12 maj 2016

På justitieutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Mats Pertoft (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Arhe Hamednaca (S), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S) och Runar Filper (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2015/16:150 Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag återges i bilaga 2.

Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

Utskottets överväganden

Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Bakgrund

Riksdagen har efter förslag från justitieutskottet lämnat ett tillkännagivande till regeringen med innebörden att regeringen ska se över om inte respekten för enskildas integritet kräver både straffrättsliga och andra åtgärder mot olovlig identitetsanvändning och i förekommande fall vidta sådana åtgärder. Som skäl anförde utskottet bl.a. att på grund av den stora skada som olovlig identitetsanvändning kan orsaka och det förhållande att den person som utsätts för en olovlig identitetsanvändning inte räknas som ett brottsoffer, finns det anledning att se över om den rådande ordningen ger ett tillräckligt starkt skydd för vars och ens integritet (bet. 2013/14:JuU15, rskr. 2013/14:159). Riksdagen har även senare lämnat ett tillkännagivande med innebörden att det är angeläget att olovlig identitetsanvändning kriminaliseras så snart som möjligt (bet. 2014/15:JuU14, rskr. 2014/15:138).

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att en ny straffbestämmelse införs i 4 kap. brottsbalken. Brottet ska benämnas olovlig identitetsanvändning. Bestämmelsen ska omfatta den som genom att olovligen använda en annan persons identitetsuppgifter utger sig för att vara en annan person och därigenom ger upphov till skada eller olägenhet för honom eller henne. Straffansvaret ska omfatta sådana uppgifter som kan användas för att identifiera en fysisk person som är i livet.

Eftersom den föreslagna straffbestämmelsen är avsedd att värna den personliga integriteten är det sådana uppgifter som direkt identifierar en person som i första hand kommer att omfattas av begreppet identitetsuppgifter. I de flesta fall kommer det att vara fråga om namn eller person- eller samordningsnummer för att en person ska kunna anses tillräckligt tydligt identifierad. För att avgränsningen inte ska bli för snäv bör enligt regeringen därutöver även andra uppgifter som kan användas för att identifiera eller peka ut en viss person omfattas. Sådana uppgifter kan t.ex. vara födelsetid, e-postadress, ett fotografi eller ett alias. Uppgifterna ska var för sig eller tillsammans kunna användas för att identifiera en viss person. Det måste enligt regeringen i varje enskilt fall bedömas om uppgiften eller uppgifterna sammantagna är tillräckliga för att identifiera en viss person.

En grundläggande förutsättning för att användning av en annan persons identitetsuppgifter bör vara straffbar är att de används olovligen, dvs. utan samtycke. Vid samtycke kan det nämligen inte anses vara fråga om ett intrång i den personliga integriteten.

För att det straffbara området ska få en rimlig avgränsning och bara träffa de förfaranden som framstår som straffvärda krävs det en avgränsning också av det sätt på vilket identitetsuppgifterna används. Straffansvaret ska därför bara omfatta sådant olovligt användande av någon annans identitetsuppgifter som innebär att gärningsmannen utger sig för att vara en annan person.

Regeringen anför att användningen av andras identitetsuppgifter m.m. i parodi och satir faller utanför det straffbara området. Den föreslagna straffbestämmelsen är inte tänkt att vara ett tryck- eller yttrandefrihetsbrott. Regeringen anför även att användningen av en juridisk persons identifikationsuppgifter inte kan anses innebära en kränkning av den personliga integriteten och att sådan användning faller utanför det straffbara området.

Regeringen bedömer att det för straffansvar bör ställas upp ett krav på att den vars identitetsuppgifter har använts drabbats av skada eller olägenhet. Denna ska ha uppkommit till följd av att gärningsmannen utgett sig för att vara en annan person genom att olovligen använda hans eller hennes identitetsuppgifter. Om förfarandet inte gett upphov till skada eller olägenhet bör det således inte omfattas av det straffbara området.

Straffet bör enligt regeringen vara böter eller fängelse i högst två år. Regeringen anser att det inte bör införas någon grov form av det föreslagna brottet. I de fall där den olovligen användningen har lett till omfattande effekter för den drabbade har gärningsmannen med stor sannolikhet också gjort sig skyldig till andra brott. De straffskalor som då blir aktuella bör enligt regeringen tillsammans vara tillräckliga för att rätten ska kunna döma ut ett straff som står i proportion till brottens svårhet. Enligt regeringens bedömning ska försök och förberedelse till olovligen användning inte vara straffbart.

Regeringen föreslår vidare att olovligen användning ska få åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Det föreslagna brottet får därmed samma åtalsbegränsning som ett antal andra brott i 4 kap. brottsbalken.

Olovligen användning kommer genom sin placering i 4 kap. brottsbalken att ingå som ett av brotten som kan konstituera grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning enligt 4 kap. 4 a § brottsbalken.

Enligt regeringens bedömning kan olovligen användning typiskt sett förekomma vid förföljelse. Regeringen föreslår därför att straffbestämmelsen om olaga förföljelse i 4 kap. 4 b § brottsbalken ska utvidgas till att omfatta även gärningar som utgör olovligen användning.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har riksdagen efter förslag från utskottet lämnat två tillkännagivanden till regeringen om bl.a. straffrättsliga åtgärder mot olovlig identitetsanvändning. Utskottet delar således regeringens bedömning att olovlig identitetsanvändning bör kriminaliseras.

Propositionen har inte lett till några motionsyrkanden eller andra invändningar under utskottsbehandlingen. Utskottet anser att regeringens förslag är ändamålsenligt utformat och bör antas. Utskottet föreslår därför att riksdagen antar det lagförslag som läggs fram i propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2015/16:150 Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 4 kap. 4 b och 11 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det i balken ska införas en ny paragraf, 4 kap. 6 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 b §¹

Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör
 1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,

<p>2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
 3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
 4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,
 5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,

 6. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
 7. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,
 8. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
 9. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller
 10. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud</p> | <p>6. <i>olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §</i>,
 7. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
 8. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,
 9. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
 10. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller
 11. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud</p> |
|--|---|
- döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år.

6 b §

Den som genom att olovligen använda en annan persons identitetsuppgifter utger sig för att vara honom eller henne och därigenom ger upphov till skada eller olägenhet för honom eller henne, döms för olovlig identitetsanvändning till böter eller fängelse i högst två år.

¹ Senaste lydelse 2013:366.

11 §²

Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, *olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott, ofredande som inte förövats på allmän plats eller intrång i förvar* får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, *olovlig identitetsanvändning, ofredande som inte förövats på allmän plats, intrång i förvar, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott* får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2016.

² Senaste lydelse 2013:366.